

Marian Gorynia

m.gorynia@ue.poznan.pl

www.mariangorynia.pl

<https://www.facebook.com/marian.gorynia>

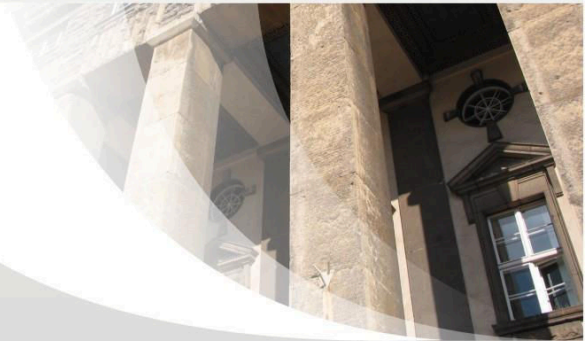
***„Jak patrzeć na gospodarkę,
czyli minimum tego, co trzeba wiedzieć,
aby mieć własny pogląd
i móc na nim polegać”***

Otwarta Wszechnica Ekonomiczna Erga Omnes

3 października 2019

UNIWERSYTET EKONOMICZNY
W POZNANIU

Plan wystąpienia

- Wstęp – podłoże historyczne
- Zleceniodawca
- Musi być marketingowo
- Nawiązanie do dekalogu
- Filary naszego myślenia o gospodarce – najważniejsze kategorie gospodarki rynkowej
- Antropocentryczny punkt widzenia na gospodarkę – człowiek
- 10 filarów: PKB, stopa procentowa, inflacja, kurs walutowy, eksport, import, ZIB przychodzące, ZIB wychodzące, bilans handlowy, bilans płatniczy
- Każdy filar:
  - istota – co to jest? co to oznacza?
  - mierniki – jak mierzyć? jakie mierniki?
  - przykłady – odniesienia do rzeczywistości: Polska, inne kraje
- Einstein o mierzeniu

Filar pierwszy – PKB – produkt krajowy brutto – istota

- wartość wszystkich dóbr finalnych i usług wytworzonych w danym kraju w jakimś okresie czyli suma wartości dodanej wytworzonej przez wszystkie podmioty gospodarcze
- trzy sposoby liczenia:
  - jako wielkość produkcji
  - jako suma płac i zysków (wartość dodana)
  - jako wydatki na dobra i usługi finalne różnych podmiotów gospodarczych jak: gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo i cudzoziemcy (eksport-import)
- rodzaje:
  - PKB nominalny – ceny bieżące
  - PKB realny – ceny realne
  - PKB potencjalny – maksymalna możliwa wartość produkcji
  - PKB per capita czyli na głowę mieszkańca
- krytyka: pominięcia w rachunku (gospodarstwa domowe, dobra używane), uwzględnianie w rachunku dóbr i usług „budzących wątpliwości” (alternatywy: wskaźnik rozwoju społecznego, wskaźnik szczęścia, wskaźnik przeciętnej oczekiwanej długości życia itp.)
- ujednolicona w skali międzynarodowej metodologia liczenia; dzięki temu zapewniona porównywalność

Filar pierwszy – PKB – produkt krajowy brutto – pomiar i przykłady

Produkt krajowy brutto w cenach nominalnych (bieżących) – dobre narzędzie dokonywania porównań między krajami w tym samym okresie (roku)

Np. 2017 rok w bilionach USD

Świat–80,0 UE–17,3 USA–19,4 (1) Chiny–12,0 (2) Niemcy–3,7 (4) Polska–0,6 (22)

Produkt krajowy brutto w cenach realnych – dobre narzędzie dokonywania porównań między różnymi okresami; uwzględnia zmiany cen, eliminuje wpływ inflacji

Stopa wzrostu PKB – relacja między PKB w cenach stałych w danym roku do PKB w roku odniesienia; liderzy: Chiny, Indie; Polska – okres transformacji średnio około 3,0%; ostatnie lata to 4,0-5,0

Produkt krajowy brutto per capita – na głowę mieszkańca (tys. USD PPP - według parytetu siły nabywczej)

USA-63(10) Chiny-18(75) Niemcy-53(17) Polska-32(45)

Filar drugi – stopa procentowa – istota i pomiar

Wiele definicji **stopy procentowej** – najbardziej obrazowo stopa procentowa związana jest ze zmienną wartością pieniądza w czasie:

- ile jestem skłonny zapłacić dziś za to, że mogę wydać pieniądze, których jeszcze nie mam, ale które zarobię (będę miał) w przyszłości (przyspieszenie konsumpcji jako przywilej, za który jestem skłonny zapłacić jakąś cenę-odsetki)?
- za ile jestem skłonny powstrzymać się od konsumpcji dziś, przekładając ją na jakiś przyszły moment (odroczenie konsumpcji jako uciążliwość, za którą oczekuję nagrody, rekompensaty)?
- koszt kapitału albo inaczej cena, jaka przysługuje posiadaczowi kapitału z racji udostępnienia go innym na określony czas. Koszt ten wyrażony jest zazwyczaj jako procent od pożyczonej sumy i mierzony jest w ujęciu rocznym
- stopy banku centralnego (referencyjna, lombardowa, depozytowa, redyskonta weksli), stopa rynkowa (na rynku międzybankowym oraz dla klientów banków)
- nominalna **stopa procentowa** a realna **stopa procentowa**
- efektywna **stopa procentowa** - uwzględnia częstotliwość naliczania odsetek oraz stopę podatku od zysków kapitałowych
- odsetki - koszt naliczany za używanie pożyczonego kapitału jego właścicielowi; standaryzowaną miarą tego kosztu w przeliczeniu na jednostkę kapitału i roczny czas użytkowania jest **stopa procentowa**

Filar trzeci – inflacja – istota, pomiar oraz przykłady

- **inflacja** – proces wzrostu przeciętnego poziomu cen w gospodarce; procesem przeciwnym do **inflacji** jest deflacja
- możliwe przyczyny **inflacji** – podaż pieniądza, szoki podażowe, szoki popytowe, **import inflacji**, wahania **kursu walutowego**, wzrost płac (minimalnych!)
- możliwe skutki **inflacji** – spadek siły nabywczej pieniądza, redystrybucja siły nabywczej pieniądza, realny spadek wartości zobowiązań i wierzytelności niepodlegających waloryzacji, koszty zdzieranych zelówek, koszty zmiany karty dań
- rodzaje **inflacji** – według kryterium tempa (pełzająca, umiarkowana, galopująca, hiperinflacja); według kryterium przyczyny; według kryterium skutków
- wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych jako miara **inflacji**
- przykłady - Rzesza Niemiecka, Węgry, Zimbabwe – szczególne, rekordowe przypadki hiper**inflacji**; Polska (PRL) 1988-1989 – do 50% miesięcznie

____ Filar czwarty – kurs walutowy – istota, pomiar, przykłady

- kurs walutowy – cena danej waluty wyrażona w innej walucie (relacja wymienna jednej waluty na drugą)
- rodzaje kursów
  - płynne – kształtowane przez mechanizm rynkowy na rynku walutowym
  - sztywne – kształtowane przez państwo
- zmiany kursów
  - płynne – deprecjacja i aprecjacja
  - sztywne – dewaluacja i rewaluacja
- z jakich zmian kursów cieszą się eksporterzy, a z jakich importerzy?
- jaki kurs najlepszy dla Polski w momencie przystępowania do strefy euro?

— Filar piąty – eksport – istota, pomiar i przykłady

- **eksport** - sprzedaż towarów lub usług wytwarzanych w danym kraju podmiotom zagranicznym
- **eksport** – оголачание rynku wewnętrznego czy zarabianie na sprzedaży zagranicznej?
- polityka gospodarcza w odniesieniu do **eksportu** – polityka **proeksportowa**, polityka **antyeksportowa**
- środki polityki **proeksportowej**
- środki polityki **antyeksportowej**
- **eksport** towarowy, **eksport** usługowy
- Polska: 240-250 mld USD

Polska na ścieżce globalizacji – eksport – internacjonalizacja czynna

Tabela 1. Kraje o najwyższej wartości eksportu towarów w latach 1990, 2000 i 2017

Eksport towarów					
1990		2000		2017	
Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj
1	Niemcy	1	USA	1	Chiny
2	USA	2	Niemcy	2	USA
3	Japonia	3	Japonia	3	Niemcy
4	Francja	4	Francja	4	Japonia
5	Wielka Brytania	5	Kanada	5	Korea
6	Włochy	6	Wielka Brytania	6	Holandia
7	Kanada	7	Chiny	7	Francja
8	Holandia	8	Włochy	8	Hong Kong
9	Belgia	9	Holandia	9	Włochy
10	Hong Kong	10	Hong Kong	10	Wielka Brytania
37	Polska	34	Polska	23	Polska

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>, dostęp 7.02.2019 r.).

____ Filar szósty – import – istota, pomiar, przykłady

- import – zakup towarów lub usług za granicą w celu wykorzystania ich na rynku wewnętrznym (krajowym)
- czy lepiej produkować u siebie, czy lepiej importować?
- polityka gospodarcza w odniesieniu do importu – polityka proimportowa, polityka antiimportowa
- środki polityki proimportowej
- środki polityki antiimportowej
- import towarowy, import usługowy
- Polska – 240-250 mld USD

Polska na ścieżce globalizacji – import – internacjonalizacja bierna

Tabela 2. Kraje o najwyższej wartości importu towarów w latach 1990, 2000 i 2017

Import towarów					
1990		2000		2017	
Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj
1	USA	1	USA	1	USA
2	Niemcy	2	Niemcy	2	Chiny
3	Francja	3	Japonia	3	Niemcy
4	Wielka Brytania	4	Wielka Brytania	4	Japonia
5	Japonia	5	Francja	5	Wielka Brytania
6	Włochy	6	Kanada	6	Francja
7	Kanada	7	Włochy	7	Hong Kong
8	Holandia	8	Chiny	8	Korea
9	Belgia	9	Hong Kong	9	Holandia
10	Hiszpania	10	Holandia	10	Indie
40	Polska	27	Polska	22	Polska

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>, dostęp 7.02.2019 r.).

Filar siódmy – ZIB (zagraniczne inwestycje bezpośrednie) przychodzące – istota, pomiar, przykłady

- **zagraniczna inwestycja bezpośrednia** – inwestor zagraniczny staje się właścicielem lub współwłaścicielem przedsiębiorstwa działającego w danym kraju i w aktywny sposób wpływa na zarządzanie tym przedsiębiorstwem
- OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) – przedsiębiorstwem zagranicznym powstałym w wyniku **zagranicznych inwestycji bezpośrednich** jest firma, w której zagraniczny inwestor ma co najmniej 10% udziałów lub 10% głosów na walnym zebraniu akcjonariuszy i w której posiada efektywny wpływ na zarządzanie
- inwestor może podjąć działalność gospodarczą od podstaw lub przejąć kierownictwo w już istniejącym przedsiębiorstwie (*green field, brown field*)
- **inwestycje zagraniczne** w Polsce – rola w prywatyzacji PP
- polityka gospodarcza a **inwestycje napływające**
- pomiar – stock (**ZIB** skumulowane w jakimś okresie), flow (strumień **ZIB** w okresie rocznym)
- dane dla Polski – circa 230-240 mld USD

Polska na ścieżce globalizacji – ZIBN – internacjonalizacja bierna

Tabela 3. Kraje o najwyższej wartości zagranicznych inwestycji bezpośrednich napływających w latach

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie napływające (stock)					
1990		2000		2017	
Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj
1	USA	1	USA	1	USA
2	Niemcy	2	Niemcy	2	Hong Kong
3	Wielka Brytania	3	Wielka Brytania	3	Wielka Brytania
4	Hong Kong	4	Hong Kong	4	Chiny
5	Kanada	5	Kanada	5	Singapur
6	Francja	6	Holandia	6	Kanada
7	Australia	7	Belgia	7	Szwajcaria
8	Holandia	8	Chiny	8	Holandia
9	Hiszpania	9	Francja	9	Niemcy
10	Włochy	10	Hiszpania	10	Irlandia
120	Polska	28	Polska	25	Polska

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>, dostęp 7.02.2019 r.).

Filar ósmy – ZIB (zagraniczne inwestycje bezpośrednie) wychodzące – istota, pomiar, przykłady

- istota ZIB wychodzących – dokładnie tak samo, jak przy filarze siódmym, tylko w odwrotną stronę
- pytanie polityczne – czy dobrze jest, jeśli kapitał krajowy (polski) jest wywożony (eksportowany) z kraju w celach inwestycji bezpośrednich czy też powinien być inwestowany na miejscu?
- rola polityki gospodarczej w odniesieniu do ZIB wychodzących
- ścieżka rozwoju inwestycji (Investment Development Path) według Dunninga
- dane dla Polski: circa 30 mld USD

Polska na ścieżce globalizacji – ZIBW – internacjonalizacja czynna

Tabela 4. Kraje o najwyższej wartości **zagranicznych inwestycji bezpośrednich wpływających** w latach

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie wpływające (stock)					
1990		2000		2017	
Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj	Miejsce	Kraj
1	Japonia	1	Wielka Brytania	1	USA
2	Francja	2	Francja	2	Hong Kong
3	USA	3	USA	3	Niemcy
4	Niemcy	4	Belgia	4	Holandia
5	Wielka Brytania	5	Holandia	5	Wielka Brytania
6	Szwecja	6	Hiszpania	6	Japonia
7	Holandia	7	Niemcy	7	Kanada
8	Włochy	8	Hong Kong	8	Chiny
9	Szwajcaria	9	Kanada	9	Francja
10	Belgia	10	Szwajcaria	10	Szwajcaria
58	Polska	69	Polska	47	Polska

Zródło: obliczenia własne na podstawie danych UNCTAD (<http://unctadstat.unctad.org>, dostęp 7.02.2019 r.).

Polska na ścieżce globalizacji – lata 1990-2017

Produkt Krajowy Brutto 2017/1990 (ceny stałe z 2010) – 265%

Miejsce w świecie: 1990 – 28, 2017 – 21

Handel zagraniczny 2017/1990 (ceny bieżące):

– dynamika eksportu – 1415% (1990 – 37 , 2017 – 25 miejsce w świecie)

– dynamika importu – 1822% (1990 – 40 , 2017 – 22 miejsce w świecie)

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie 2017/1990 (ceny bieżące):

– dynamika I FDI stock – 215083% (1990 – 120, 2017 – 25 miejsce w świecie)

– dynamika O FDI stock – 32612% (1990 – 58, 2017 – 47 miejsce w świecie)

— Filar dziewiąty – bilans handlowy – istota, pomiar, przykłady

- **bilans handlowy** – różnica między **eksportem** a **importem** danego państwa; dodatni **bilans handlowy** jest nazywany także nadwyżką handlową, ujemny deficytem handlowym; **bilans handlowy** jest częścią **bilansu płatniczego**
- **eksport** towarowy i usługowy, **import** towarowy i usługowy
- czynniki wpływające na **bilans handlowy**:
  - ceny wyrobów wytwarzanych w kraju
  - **kurs walutowy**
  - umowy handlowe
  - cła i podatki oraz inne instrumenty polityki gospodarczej
  - cykle gospodarcze w kraju i za granicą
- W Polsce po 1990 roku **bilans handlowy** jest przeważnie ujemny (**import** przeważa nad **eksportem**)

Filar dziesiąty – bilans płatniczy – istota, pomiar, przykłady

- bilans płatniczy – zestawienie wszystkich transakcji dokonanych między rezydentami (gospodarką krajową) a nierezydentami (zagranicą) w danym okresie sprawozdawczym, przeważnie rocznym (ale też miesięcznym, kwartalnym)
- jest on sporządzany zgodnie z wersją szóstą *Balance of Payments and International Investment Position Manual* (BPM) publikowanym przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy
- bilans płatniczy Polski publikuje Narodowy Bank Polski, natomiast bilans płatniczy strefy euro publikuje Europejski Bank Centralny
- rachunek bieżący – obejmuje transakcje w zakresie towarów, usług, dochodów pierwotnych oraz dochodów wtórnych
- rachunek kapitałowy – obejmuje transfery kapitałowe o charakterze inwestycyjnym (w Polsce przede wszystkim fundusze unijne)
- rachunek finansowy – zawiera transakcje finansowe z zakresu inwestycji bezpośrednich, portfelowych, pozostałych inwestycji, pochodnych instrumentów finansowych oraz oficjalnych aktywów rezerwowych

Dziękuję za uwagę

UNIWERSYTET EKONOMICZNY
W POZNANIU

